

HC 10, 11-02-2019, Rechtseconomie

Klimaatproblematiek

Door de ozonlaag warmt de aarde steeds meer op. Er komt straling in via de zon en dat gaat er minder goed uit. Wat je lokaal hiervan merkt is het weer en grotere verschillen in het weer. Je hebt een grotere kans op een extreme zomer of extreme winter. De temperatuur op aarde is sinds de industriële revolutie behoorlijk hoger geworden. Een van de problemen in de landbouw, naast dat er in 2050 veel minder water zal zijn, zijn er ook allemaal diertjes die niet meer dood gaan in de winter. Dit zijn twee van de vele gevolgen van de opwarming van de aarde. De visserij wordt beïnvloed, er zijn minder bossen, een hoger zeelevel etc.

Door de grootte van het probleem verwacht je dat iedereen hier aandacht aan wil besteden. We verwachten grote effecten op opwarming van CO₂-emissies. Pas vanaf de jaren 90 gingen we er echt mee bezig, bijvoorbeeld via het '**Polluter Pays Principle**'. Het probleem zit hem in het feit dat wij ons moeten beperken, zodat mensen in de toekomst hier baat bij hebben. De hoeveelheid CO₂ in de atmosfeer neemt ook toe, al sinds 1960 tot nu. Als het blijft stijgen leidt dit tot al die gevolgen zoals het smelten van het ijs.

Onderzoek

Wat er tot nu toe gedaan is? We doen er onderzoek naar, we praten erover op conferenties en schrijven rapporten en protocollen. Er is ook een Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC). Zij moeten de klimaatveranderingen beschrijven. Één van de eerste grote contracten op dit gebied was het Kyoto-Protocol. Ze wilden emissies terugdringen. Dit betekent dat prijzen van elektriciteit omhoog gaan. Landen willen dit alleen als andere landen het ook doen, deze waardes stonden in het protocol. Genoeg staten zouden moeten meedoen. Emissies zouden 4,2% naar beneden moeten gaan tussen 2008-2012. Problematisch was de afwezigheid van **internationale sancties**. De sancties die er waren leidden tot het uittreden van staten bij het contract. Zodra er verplichtingen kwamen voor staten werd bijna niemand meer lid (behalve Europa en Australië).

Emissies

Amerika is fors gegroeid qua emissies, Europa is redelijk groot en Azië erg groot. Dit betekent ook dat wij in Nederland weinig kunnen doen. Zelfs 0 emissies in ons land maken weinig verschil. En zelfs Europa in het geheel is niet het belangrijkste, dat zijn de VS en China. De oplossing moet meer internationaal gezocht worden. We moeten een **evenwicht** vinden tussen nieuwe emissies die erbij komen en welke emissies gereduceerd kunnen worden. Vanuit rechtseconomie willen we het evenwicht vinden tussen stock en flow. In 2015 hadden we het internationale klimaatakkoord. Voor de eerste keer is opgeschreven wat we willen bereiken: emissies reduceren tot 2% (en het liefst 1,5%) boven pre-industriële waarden.

Hiervoor zijn ook verschillende methoden van ondersteuning. Financieel, technologisch en via uitbreiden van capaciteiten. Het verdrag van Parijs heeft een **bottom-up approach**. Niemand heeft echt een verplichting. Lidstaten moeten wel op termijn klimaatpolitiek introduceren, maar de inhoud staat er niet in vast. Het idee is dat iedereen gaat bedenken over hoe ze met klimaatverandering omgaan en wat ze kunnen bijdragen. Het verdrag zelf heeft weinig invloed. Zelfs als alle landen zich houden aan wat ze zeggen, dan verwachten we een klimaatverandering van 3,1-5,1%. Parijs staat niet sterk. Officieel is klimaatverandering niet overal erkend. Trump zegt als het vriest in de US dat hij wel wat Global Warming kan gebruiken, terwijl dit grote verschil in temperaturen (ook grote kou) juist het probleem van opwarming is. We moeten goed nadenken over de instrumenten die we kunnen gebruiken om verbeteringen te kunnen bereiken.

Oplossingen

Garrett Hardin zag eigendomsrechten als de oplossing voor de Tragedy of the Commons. **Coase** kwam met aansprakelijkheidsregels om externe effecten te internaliseren. Bij lage transactiekosten zal een efficiënte uitkomst tot stand komen ongeacht het recht. Als er tenminste onderhandeld kan worden.

Vergunningen en heffingen

Bij algemene regels en vergunningen zijn er problemen, zoals dat het te duur is, en ook dat er informatieasymmetrie is. Het zorgt wel voor snelle reacties van de overheid op de beschikbaarheid van nieuwe technieken. Als de overheid het efficiënte niveau vaststelt dan kan de markt dat niet corrigeren. Daardoor is er weinig stimulans voor het invoeren van nieuwe technologieën. Belastingen betekenen inkomen voor de staat. Belastingen kunnen gebruikt worden om externe effecten te **internaliseren**. Dit is de regulerende functie van heffingen. Er zijn verschillende manieren om heffingen te introduceren:

- Tax (dit is een belasting die rechtstreeks naar de grote pot van de overheid gaat)
- Fee (dit is een quid pro quo, één persoon betaalt en krijgt proportioneel iets terug)

In de milieusector is er vaak sprake van een tax. Maar een fee wordt ook gebruikt voor het heffen van geld op het gebruik van water. Het verschil is dat het geld van de fee voor een bepaald doel gebruikt kan worden, bijvoorbeeld voor het terugdringen van emissies. Dit is ook wel de **bestemmingsfunctie**. Bij een algemene belasting is dit niet het geval. Je kunt voor deze belasting verschillende grondslagen bedenken, zoals per ton CO₂, per liter brandstof of per auto. Verschillende manieren leveren verschillende prikkels op.

Proportionele heffingen

Aan elke aanbieder wordt een heffing opgelegd die gelijk is aan de externe kosten van zijn activiteiten: aan de in geld uitgedrukte omvang van het **negatieve externe effect** dat hij veroorzaakt. Door de heffing nemen de kosten voor de aanbieder zodanig toe dat ze samenvallen met de maatschappelijke kosten. Bij een proportionele heffing is het aantrekkelijk om nieuwe technieken te introduceren, je kunt zo de hoogte van de belasting beïnvloeden. Zonder effectieve Pigou belasting, kunnen we gebruik maken van een uniforme heffing met standaardwaardes. De **marginale kosten** van milieuschade zijn bijna onmogelijk om te berekenen en daarom moet de overheid een aanvaardbaar niveau van vervuiling vaststellen en de belasting daarop aanpassen. Dit kan indien nodig worden aangepast. De wetgever moet zich niet met een Pigou belasting bezighouden, dat is praktisch gezien te moeilijk.

Uniforme heffing

De grondslag voor deze heffing is dan een **uniform bedrag** per product, input of output. Dat is bijvoorbeeld accijns per liter benzine. Dit uniforme systeem gaat een beetje ten koste van het producentensurplus. Dat deel wordt belasting. Dit geeft echter geen stimulans om nieuwe technieken te introduceren, je moet altijd dezelfde belasting betalen. De keuze van de heffingsgrondslag bepaalt het effect van de heffing. Hier heb je veel te maken met de **Tragedy of the Commons**. Een belasting werkt anders in verschillende landen. In China kan dezelfde heffing een heel ander effect hebben door alle grootgebruikers.

Een andere manier om negatieve externe effecten te internaliseren komt van John Dales. De transactiekosten van het opzetten van command en control zijn hoog. Als we een reguleringsinstrument kiezen voor klimaatuitdagingen is het niet zo dat de overheid dat allemaal kan doen. Als een regering iets doet dan doen ze dat niet voor ons maar voor zichzelf (James Buchanan) met als doel dat de invloed van hun ministerie sterker wordt.

Europa

Er zijn verschillende golven van ‘proliferation of taxes’ geweest in Europa. De eerste golf was in 1990, toen er ook sprake was van de economische crisis. De tweede golf was in het jaar 2000, toen er meer nieuwe lidstaten bij de Europese Unie kwamen. De derde golf was gericht op het reduceren van emissies in 2010. Toen ging het primair over politieke motivatie. De globale prijs die we geven aan CO₂ is misschien 1,00 euro, of 1,50 euro. Die prijs gaat emissie niet beïnvloeden.

ETD is de Europese **energiebelasting**. Belasting is moeilijk te introduceren in EU-rechtelijk kader, omdat unanimititeit vereist is. Onze CO₂-belasting is niet heel hoog, maar ondanks de lage waarde van energiebelasting werkt dit toch goed door in verschillende landen.

HC 11, 13-03-2019, Rechtseconomie

Strafrecht

Er zijn een aantal uitgangspunten binnen het strafrecht. De eerste is dat burgerlijke fouten toevallig kunnen zijn, de crimineel was van plan om de fout te begaan. De schade is dan openbaar en privé. Daarnaast is de eiser de staat en geen privépersoon. Deze eiser moet meer bewijzen binnen het strafrecht dan binnen het privaatrecht.

We gaan ervan uit dat de misdaad ontmoedigen de **sociale welvaart** verhoogt. (utilitaristische opvatting). Hier is het strafrecht voor, namelijk om schuldigen te bestraffen (retributivisme). Hierbij moet de straf in verhouding staan tot de ernst van de misdaad en mag het niet onevenredig zijn. Een zorgeloze bestuurder is nalatig en dat brengt buitensporige risico's mee voor anderen. Opzettelijk dit risico op anderen afwentelen is roekeloos. Dit moet hij compenseren.

Publieke schade

Misdaden schaden het publiek, wat het verschil tussen aanklagers in civiele en strafrechtelijke zaken rechtvaardigt. De maatschappij is de aanklager, wat begrijpelijk is omdat strafrecht publieke schade brengt en bestrijding dus in publiek belang is. Dat misdaden publiek schaden impliceert dat er ook misdrijven zonder slachtoffers zijn (gokken/drugsverkoop). Iemand die een ander probeert te verwonden en faalt moet toch worden gestraft (traditionele theorie van het strafrecht).

Bewijslast

De bewijslast ligt bij het strafrecht veel hoger, namelijk voorbij redelijke twijfel. Dit is zo omdat het veroordelen van een onschuldige iemand (type I-fout) erger is dan het niet veroordelen van iemand die schuldig is (type II-fout). In dat geval loopt de dader wel vrij rond, heeft hij voordeel van zijn activiteit gehad, en zal hij alleen maar prikkels krijgen om ermee door te gaan.

Je wil dat een aangeklaagde zich op een optimale manier kan verdedigen, anders heb je een probleem en heb je het risico dat je iemand oppakt en dan alles zo inricht om de zaak te winnen, waardoor je meer type I-fouten krijgt. Burgers hebben de **bescherming** nodig van openbare aanklagers. Fouten verminderen is het meest van belang in strafzaken, omdat het gaat om schaamte en onkosten voor beschuldigde, zelfs als het vonnis uiteindelijk luidt dat iemand onschuldig is.

Straffen

Je hebt verschillende soorten straffen in het strafrecht. Dit is anders dan compensatie in het privaatrecht. We willen dat de verdachte slechter af is zonder dat dit per se ten goede komt aan het slachtoffer. De rol van het slachtoffer is kleiner dan bij het privaatrecht. Ten eerste heb je geldboetes, waarbij er sprake kan zijn van perfecte compensatie en perfecte uitdunning. **Perfekte compensatie** betekent dat de som geld die het slachtoffer krijgt hem onverschillig laat tussen blessure met compensatie of geen blessure. **Perfekte uitdunning** betekent dat het geldbedrag dat de persoon die letsel lijdt krijgt hem onverschillig laat tussen verwonding met uitstel of geen verwonding. Het strafrecht gaat verder dan disgorgement. We willen niet dat het de dader onverschillig laat, maar dat er ook boete op komt en het handelen ook zo wordt afgestraft.

Welvaartsverlies

Het totale maatschappelijke welvaartsverlies bestaat uit de resterende niet afgeschrikte wetsovertredingen en de kosten van strafrechtelijke handhaving. De samenleving moet bekijken of **alternatieve aanpak** van schadelijke gedragingen gunstiger is voor de totale welvaart. Je hebt verschillende keuzes, namelijk tussen het civielrecht, het publiekrecht, of niks doen.

Strafbare feiten

Strafbare feiten worden gepleegd door een afweging tussen kosten en baten. Als dat voor de dader gunstiger is dan niet crimineel gedrag zal hij het doen (Gary Becker: niet efficiënt om alle delicten te

voorkomen). De baten zijn de opbrengst van misdaad. De kosten zijn de investeringen en voorbereidingskosten (opportunity costs).

Het **strafrisico** bestaat uit de kosten voor de dader bij het plegen van een delict door de werking van het strafrechtelijk systeem (de pakkans x strafmaat). De pakkans bestaat uit de kans op opsporing, vervolging en veroordeling. De strafzwaarte bestaat uit de strafsoort, de strafmaat en de wijze van tenuitvoerlegging. De relevante pakkans is de subjectieve pakkans als de overtreder hem waarneemt. De geldwaarde hangt af van hoeveel het uitmaakt voor iemand dat hij het moet betalen en ook of hij risicoavers is of niet. De pakkans is vaak maar klein. Het saldo van de netto-opbrengst van het delict is het persoonlijke gewin - het strafrisico. Als dit positief uitpakt voor de dief, dan is dat slecht voor de maatschappij. We willen graag dat hij geen baten bij zijn activiteit heeft, dat het niet voordelig is om een misdaad te plegen.

Risicohouding

Er zijn drie mogelijke risicohoudingen:

- Risicoavers (bij gelijke waarde waardeert hij zekerheid van klein verlies hoger dan onzekerheid van groot verlies)
- Risiconeutraal (waardeert gelijke waarden hetzelfde)
- Risico minnend (prefereert kleine kans op groot verlies boven zekerheid van klein verlies)

Als je ervan uitgaat dat ze **risiconeutraal** zijn kan de je gedragslijn inschatten. Dan klopt de netto-opbrengst met het verwachte nut van de delinquent. **Risicominnende** personen plegen sneller delicten dan risiconeutrale mensen, omdat ze er een kick van krijgen en risicoaverse personen andersom. Ongeacht de risicohouding leidt verzwaring van de strafrisico tot versterking van de afschrikkende en preventieve werking van het strafrecht. Bij **risicoaverse** mensen is de strafmaat belangrijker, bij risicominnende mensen de verzwaring van de pakkans. Bij risiconeutrale personen is het even sterk.

De meeste wetsovertredingen zijn inefficiënt volgens Hicks-Kaldor, omdat de maatschappij achteruit gaat. Maar kan ook efficiënt zijn, bijvoorbeeld bij een snelheidsovertreding voor een doodziek kind. Er is een optimaal **handhavingsbeleid** als de kosten en baten voor maatschappij zo gunstig mogelijk zijn. Je bereikt een maatschappelijk optimum als het maatschappelijk welvaartsverlies en de kosten van criminaliteitsbestrijding samen zo laag mogelijk zijn.

Totale kosten van het strafrechtelijk systeem zijn de kosten van de delinquent + de kosten van anderen. Er is een welvaartsverlies als de kosten groter zijn dan de baten. Bij een geldboete zijn er kosten voor de bestrafte, inningskosten maar dit is wel goed voor de schatkist. Boetes die hoger zijn dan wat de dader kan betalen zijn niet effectief. Een gevangenisstraf brengt kosten mee voor de overtreder, maar daarnaast ook uitvoeringskosten, gederfd inkomen en immateriële schade. Een extra positief effect is het insluitingseffect, hij kan in de gevangenis geen nieuwe misdaad plegen.

Aannames

We nemen aan dat delinquenten **rationeel** en **risiconeutraal** zijn. Ook nemen we aan dat delicten inefficiënt zijn en dat politie en justitie geen inzicht in het persoonlijk gewin van de dader hebben. Als het strafrisico en de schade gelijk zijn zorgt dat ervoor dat de schade wordt geïnternaliseerd, zodat er geen uitvoeringskosten hoeven te zijn van strafrechtelijke sancties. Zoveel mogelijk de pakkans verlagen is goed, omdat het goedkoper is om de strafmaat hoger te doen zonder dat pakkans als 0 wordt gezien.

We moeten kiezen voor een strafmaat met een combinatie van de maximale geldboete en aanvullende vrijheidsstraffen. Mensen houden geen rekening met betalen boven wat ze kunnen betalen (judgement proof probleem), waardoor je die vrijheidsstraf wel nodig hebt. Criminaliteit moet worden voorkomen maar niet tegen elke prijs. Een optimaal systeem voorkomt dat rationele daders delicten plegen en houdt opsporingskosten laag. Maar omdat ze niet allemaal rationeel en risiconeutraal zijn is verder **empirisch onderzoek** nodig naar de reactie op wijzigingen in het strafrisico. Het is te duur om een hoge pakkans te willen voor dingen die niet zo schadelijk zijn, zoals door rood fietsen.